



Mantelzorg in Woerden 2016

Samenvatting

Deze notitie brengt de stand van zaken in kaart van de mantelzorg in Woerden. Daarbij werken wij uit hoe wij willen omgaan met mantelzorgwaardering, -ondersteuning, respijtmogelijkheden en vindplaatsen. Mensen die mantelzorg verlenen zijn, naast mantelzorger, immers ook partner, kind, werknemer, scholier of vrijwilliger.

De gemeente werkt samen met welzijns- en vrijwilligersorganisaties, bedrijven en andere initiatieven hen de best passende ondersteuning te bieden. Dit geldt voor elk mens die mantelzorg verleent aan iemand in de gemeente Woerden en voor elke mantelzorgontvanger die hier woont.

De gemeente draagt zorg voor de zelfbeschikking van mantelzorgers om zich te kunnen bewegen binnen de vier wetten, waarmee zij sinds 2015 te maken hebben: de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Zorgverzekeringswet (Zvw), de Wet langdurige zorg (Wlz) en de Participatiewet. Om hier aan tegemoet te komen, wil de gemeente Woerden haar mantelzorgers beter vinden, versterken, verbinden en te verlichten.

Uit een tweetal onderzoeken naar mantelzorgers in de gemeente Woerden¹ blijkt dat mantelzorgers te weinig op de hoogte zijn van de voorzieningen die er zijn. Ook bleek dat zij meer behoefte hebben aan laagdrempelige ondersteuning en dat zij geen zicht hebben op de respijtmogelijkheden binnen de gemeente. Tot slot is er geconstateerd dat zij onder andere gewaardeerd willen worden met een financiële bijdrage. Beide onderzoeken zijn nauwgezet betrokken bij het schrijven van deze notitie. Daarnaast zijn wij Welzijn Woerden, Samen voor Woerden en Mezzo bijzonder dankbaar voor hun bijdrage.

De mantelzorgnotitie is een overzicht van de manier waarop de gemeente mantelzorgers vindt, verlicht en waardeert en hoe er in samenwerking met mantelzorgers een beter aanbod komt. Dit om onder andere jonge mantelzorgers beter te ondersteunen. De gemeente stimuleert en activeert bedrijven en organisaties voor een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid. Naast dit voorstel heeft de gemeente Woerden nog meer initiatieven om de mantelzorgondersteuning in Woerden te verbeteren. Voorbeelden daarvan zijn het Zorgpension en het geven van pgb.

Bij de uitwerking van de mantelzorgondersteuning sluiten wij aan op de Programmabegroting. Daarin staat een aantal gewenste effecten en resultaten op het gebied van voorzieningen, ondersteuning en zorg. Een effect wat de gemeente Woerden wil bereiken is dat steeds meer mensen in staat zijn en blijven om zelf, of met een beetje hulp, invulling te geven aan hun eigen leven. Om dit doel te bereiken is het belangrijk dat de gemeente Woerden kritisch naar de mantelzorgondersteuning kijkt die wij op dit moment bieden en welke mogelijkheden er nog zijn.

Een uitwerking van mantelzorg in de gemeente Woerden en de nadere voorstellen voor het verbreden van de mantelzorgondersteuning treft u aan in de voorliggende notitie.

¹ 2014: Monitor Lokale kracht gemeente Woerden, 2016: Eind rapport Mezzo 'Samen voor en met de mantelzorger' gemeente Woerden

Aanleiding mantelzorgnotitie gemeente Woerden

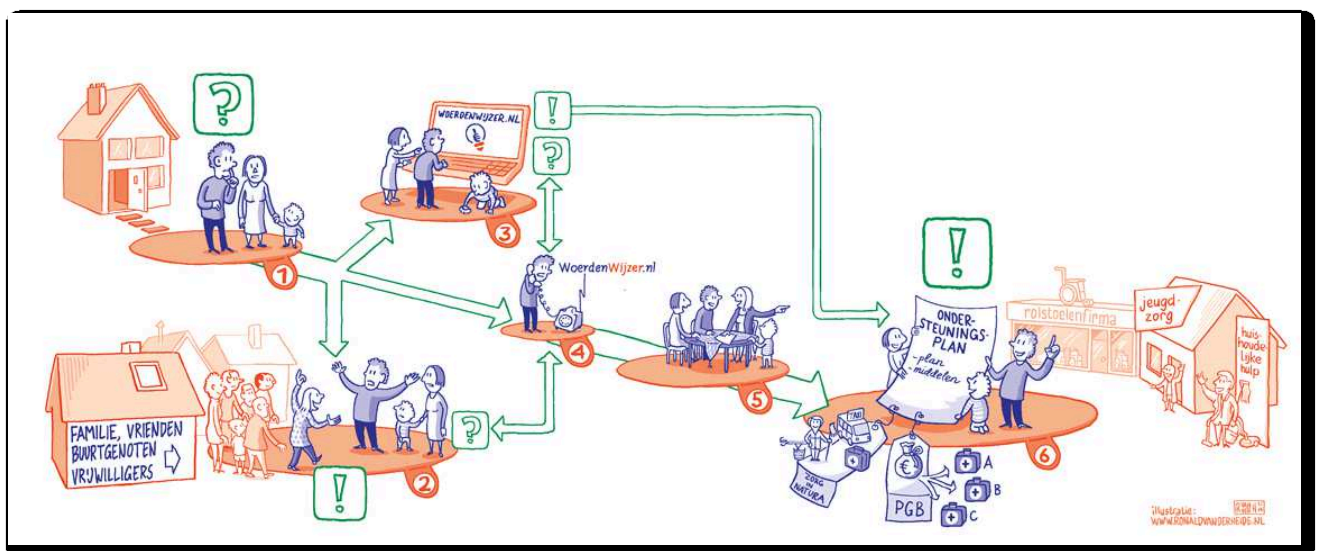
Respijtzorg is voor mensen die mantelzorg verlenen en ontvangen belangrijk om hun taken te kunnen blijven uitvoeren. Voor dit onderwerp stelt de gemeente een mantelzorgnotitie op.

Wij spraken daarvoor met (toekomstige) mantelzorgers. Daarbij stond de vraag centraal welke ondersteuning mantelzorgers nodig hebben om de geboden mantelzorg vol te kunnen houden, of niet overbelast te raken. Naast aandacht voor de mantelzorger wil de gemeente Woerden ook oog hebben voor de relatie tussen de mantelzorger en de mantelzorgontvanger.

Het beoogde resultaat van deze notitie is dat de gemeente Woerden samen met mantelzorgers tot een goed, laagdrempelig aanbod voor mantelzorgondersteuning komt. Een aanbod dat aansluit bij de behoefte van mensen die mantelzorg verlenen en die mantelzorg ontvangen binnen de gemeente Woerden.

In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 is vastgelegd dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor een goede ondersteuning van mantelzorgers door middel van algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen. De gemeente Woerden geeft onder andere met deze notitie uitvoering aan dit specifieke deel van de wet.

Onderstaande afbeelding geeft het ondersteuningsproces weer:



Bron: WoerdenWijzer.nl

Een van de uitgangspunten van de nieuwe Wmo is dat bij een ondersteuningsbehoefte (1) eerst wordt bekeken wat iemand zelf kan doen en wat zijn of haar omgeving kan bijdragen (2). Als het nodig is dan helpt de gemeente Woerden (3). Via de site van WoerdenWijzer.nl of de integrale toegang (4) gaat de inwoner in gesprek met een consulent (5). Indien de inwoner de ondersteuningsvraag niet helder krijgt of het lastig vindt om het gesprek met de consulent aan te gaan, kan de inwoner dit samen met een onafhankelijke regieondersteuner doen. Met behulp van het ondersteuningsplan bekijken de inwoner, de consulent en eventueel de onafhankelijke regieondersteuner samen hoe de inwoner weer in zijn eigen kracht komt te staan.

Daarnaast geeft de Wmo aan dat gemeenten moeten zorgen voor een jaarlijkse blik van waardering voor hun mantelzorgers. Het beleggen van deze taak bij gemeenten maakt het mogelijk dat wij mantelzorgers kunnen waarderen op een manier die aansluit bij de lokale behoeften.

De gemeente geeft met deze notitie vorm aan de door Mezzo (landelijke vereniging voor iedereen die zorgt voor een naaste) opgestelde vier V's: vinden, versterken, verbinden en verlichten. Wij vinden het belangrijk dat wij de mensen die mantelzorg verlenen kennen en dat zij weten waar zij terecht kunnen

om ontlast te worden. Hierbij staan de oudere, de werkende en de jonge mantelzorger centraal, in relatie tot de mensen die mantelzorg ontvangen. In deze notitie staan nadere voorstellen voor de mantelzorgondersteuning beschreven.

Er rijzen een aantal vragen die worden beantwoord in deze notitie:

- wat is mantelzorg in de gemeente Woerden?
- hoe geeft Woerden momenteel vorm aan het vinden, verlichten en waarderen van mensen die mantelzorg verlenen?
- hoe ervaren zorgontvangers de mantelzorg en de ondersteuning?
- wat is het aanbod van Woerden op het gebied van respijtzorg?
- hoe waardeert Woerden haar mantelzorgers en voldoet dit aan de behoeften?
- hoe stimuleert Woerden bedrijven om een mantelzorgvriendelijkbeleid te implementeren?
- welke ontwikkelingen zijn er op het gebied van mantelzorgvoorzieningen in Woerden?

Deze notitie is in september 2016 voorgelegd aan een van de leden van de Participatieraad Woerden. Ten tijde van de vaststelling door het College is de Participatieraad om formeel advies gevraagd. Indien de adviezen van de Participatieraad aanleiding geven tot bijstelling van de notitie, wordt dit door het College besproken.

Inhoudsopgave

1. Mantelzorg verlenen en ontvangen in de gemeente Woerden	6
1.1 Visie op mensen die mantelzorg verlenen	6
1.2 Definitie ‘mantelzorger’ Wmo 2015	7
1.3 Woerdense definitie ‘mantelzorger’	7
1.4 Ervaringsonderzoek naar mantelzorg in de gemeente Woerden	7
1.5 Programmabegroting Sociaal Domein 2016-2019	8
2. Vinden van mantelzorgers	8
2.1 Dichtbij vinden	8
2.2 Leefpad en zorgpad	8
2.3 Huidige stand van zaken mantelzorgers in Woerden	9
2.4 Behoeften van mantelzorgers	9
3. Verlichten van mantelzorgers	10
3.1 De ontvanger van mantelzorg	11
3.2 Respijtzorg	11
3.3 Informatie, advies en ondersteuning voor mantelzorgers	12
3.4 Aandacht voor de jonge mantelzorger	12
4. Waarderen van mantelzorgers	13
4.1 Mantelzorgwaardering	13
4.2 Het belang van waarderen	13
4.3 Voorwaarden mantelzorgwaardering	14
5. Mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid	14
5.1 Mantelzorg erkenning gemeente Woerden	14
5.2 Mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid implementeren	14
6. Voorzieningen	15
6.1 Voorliggende voorziening	15
6.2 Individuele maatwerkvoorziening voor mantelzorgers	15
6.3 Mantelzorgbeleid en de Jeugdwet	15
7. Nadere voorstellen mantelzorgondersteuning	16
7.1 Wat willen we bereiken?	16
7.2 Ontwikkelingen	16

1. Mantelzorg verlenen en ontvangen in de gemeente Woerden

Mantelzorgers hebben in de zorg en ondersteuning een steeds centralere rol. Nederland kent 3,5 miljoen mantelzorgers, van wie 1,1 miljoen langdurig en intensief helpen. Daarnaast zijn er 450.000 tot 1,5 miljoen zorgvrijwilligers in Nederland (De Boer & De Klerk, 2013). Uit de GGD lokale gezondheidsmonitor van 2012 blijkt dat in Woerden 15% van de volwassenen en 19% van de senioren mantelzorg geven. Van de volwassenen voelt 13% zich (over)belast en van de senioren voelt 20% zich (over)belast.

Mede door de transities en transformatie in de zorg (versoering begeleiding, dagbesteding, verdergaande extramuralisering) komt er steeds grotere druk te liggen op mantelzorgers. Te veel zorg komt op hun schouders terecht, hun zelfstandigheid raakt in de knel, de hulp gaat ten koste van hun gezondheid en leidt tot conflicten thuis en op het werk. In die gevallen is ontlasting van de zorg belangrijk. Respijtzorg vormt in deze ontlasting een belangrijke schakel (Expertisecentrum mantelzorg, Handreiking respijtzorg voor gemeenten, Juni 2015)².

1.1 Visie op mensen die mantelzorg verlenen

De gemeente Woerden weet dat de meeste mensen prima in staat zijn om zelf invulling te geven aan hun leven. Dat doen ze samen met hun omgeving en als het nodig is dan helpen wij. De gemeente Woerden vindt dat deze zorg moet passen in het leven dat zij willen leiden, aansluitend bij hun eigen waarden, mogelijkheden en voorkeuren. Hierdoor behouden zij de eigen regie, staan zij in hun eigen kracht en zijn zij zelfredzaam. De gemeente wil dat inwoners meer eigen regie kunnen voeren. Dit vergroot de kans dat je overeind blijft, werkt, deelneemt aan het gezinsleven en aan de samenleving. Dit zijn de vanzelfsprekende rollen die voor veel mensen bij het alledaagse leven horen. De gemeente Woerden vindt het belangrijk om in samenwerking met welzijns- en vrijwilligersorganisaties, bedrijven en andere initiatieven de best passende mantelzorgondersteuning bieden aan oudere, jonge en werkende mantelzorgers en de ontvanger van mantelzorg.

Wij vinden het belangrijk om niet alleen de mantelzorger te ondersteunen, maar ook de ontvanger. De relatie tussen mantelzorger en de ontvanger kan namelijk veranderen, doordat het karakter van de ontvanger verandert. Hierdoor verandert de relatie of kan één of beide partners zich eenzaam voelen. Evengoed kan zich dit voordoen bij jonge mantelzorgers die zorgen voor een ouder. Het is zorgelijk als kinderen structureel belast worden met mantelzorg in het gezin en daarom maakt de gemeente onderscheid tussen gebruikelijke zorg en mantelzorg. De gemeente neemt de verantwoordelijkheid om kinderen en jongeren uit de gemeente gezond op te laten groeien, ook als zij mantelzorger zijn.

Op dit moment heeft de gemeente Woerden niet alle kwetsbare kinderen en jongeren, zoals jonge mantelzorgers, in beeld om hen naar eventuele behoefte te kunnen ondersteunen. De gemeente vindt dit wel van belang, omdat goede ondersteuning voor mantelzorgers draagt ertoe bij dat hun draaglast en draagkracht in evenwicht zijn. De gemeente wil daarom goede en laagdrempelige mantelzorgondersteuning bieden, zodat alle mantelzorgers gebruik kunnen maken van de respijtmogelijkheden in Woerden.

Om de mantelzorgers goed in beeld te krijgen, is het belangrijk dat de consulent van WoerdenWijzer dit uitraagt tijdens het keukentafelgesprek en naar het Steunpunt Mantelzorg verwijst voor advies en/of ondersteuning. Ook worden alternatieven besproken om de jongere te ontlasten door een algemene- of maatwerkvoorziening te adviseren. Verder wil de gemeente bedrijven/organisaties stimuleren en activeren om, net zoals de gemeente Woerden zelf, een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid te implementeren en hiermee de mantelzorgondersteuning in het bedrijfsleven in Woerden te verbreden.

² Eindrapport Mezzo 'samen voor en met de mantelzorger 2016'.

1.2 Definitie 'mantelzorger' Wmo 2015

Mantelzorg is zorg die noodzakelijkerwijs langdurig, onbetaald en vanuit een persoonlijke betrokkenheid wordt verleend door familie, vrienden en mensen uit de naaste omgeving aan mensen die dat nodig hebben. Mantelzorg wordt gekenmerkt door een hoge mate van onvermijdelijkheid, een doorgaans grote intensiteit en langdurigheid en de noodzaak om - vaak aanzienlijke - wijzigingen aan te brengen in het leven waaraan men voorheen gewend was.

Mantelzorgers zijn geen beroepsmatige zorgverleners en "kiezen" er niet voor om te gaan zorgen: zij geven zorg omdat zij een persoonlijke band, c.q. een sociale relatie, hebben met degene aan wie zij mantelzorg verstrekken. De zorg is langdurig en kan in omvang verschillen. Soms is zelfs sprake van mantelzorg die 24 uur per dag omvat. Landelijk wordt, om van mantelzorg te kunnen spreken, de grens gehanteerd van 8 uur per week en langer dan 3 maanden zorg verlenen.

1.3 Woerdense definitie 'mantelzorger'

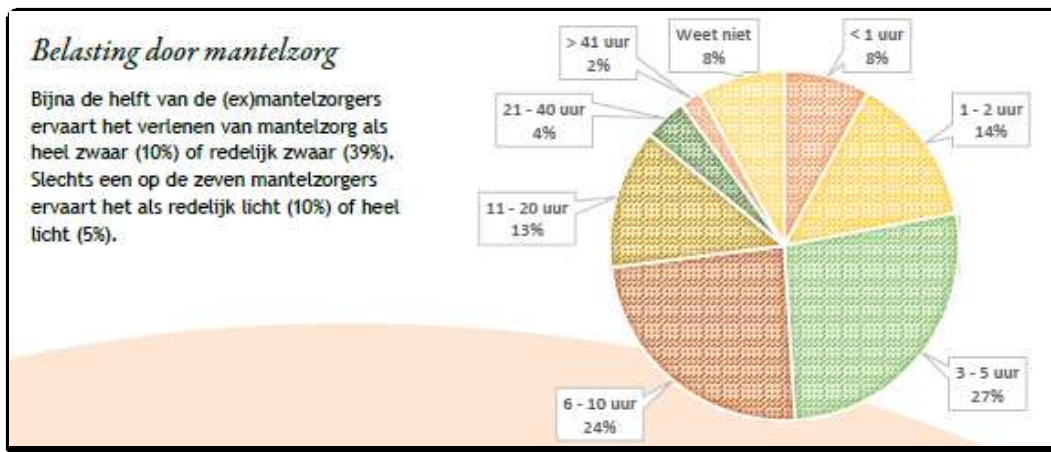
"U bent mantelzorger als u langdurig, onbetaald en niet beroepsmatig zorgt voor een hulpbehoevende naaste uit uw omgeving. Het is daarom iets anders dan vrijwilligerswerk of een professionele baan. Deze zorg bestaat uit minimaal 4 uur per week en duurt langer dan 3 maanden"³.

Deze definitie betreft ook de mensen die mantelzorg verlenen aan een inwoner van de gemeente Woerden, maar hier zelf niet wonen.

1.4 Ervaringsonderzoek naar mantelzorg in de gemeente Woerden

In de nulmeting van maart 2014 'Monitor lokale kracht gemeente Woerden' zijn een aantal gegevens naar voren gekomen over mantelzorg in Woerden:

- meer dan de helft van de (ex)mantelzorgers verleent de mantelzorg binnen de gemeente Woerden;
- bijna driekwart van de (ex)mantelzorgers verleent de mantelzorg al meer dan een jaar;
- bijna de helft van de (ex)mantelzorgers ervaart het verlenen van mantelzorg als heel zwaar;
- bijna de helft van de (ex)mantelzorgers geeft aan dat in de omgeving of vanuit professionele zorg voldoende ondersteuning is of was bij het verlenen van de mantelzorg;
- een kwart van de mantelzorgers vindt dat er onvoldoende ondersteuning is voor mantelzorgers. De verschillende vormen van mantelzorgondersteuning zijn allen onbekend bij een ruime meerderheid van de mantelzorgers. Bovendien worden zij door relatief weinig mantelzorgers gebruikt⁴.



Bron: Monitor lokale kracht gemeente Woerden 2014⁵

Uit het onderzoek komt daarmee duidelijk naar voren dat mantelzorg in Woerden veelal langdurig en intensief wordt gegeven. Het is dan ook onder andere de aanleiding geweest om in 2015 een aantal

³ Definitie is opgesteld door Welzijn Woerden in samenwerking met de gemeente.

⁴ http://www.verwey-jonker.nl/doc/participatie/3983_Monitor%20lokale%20kracht%20gemeente%20Woerden_web.pdf

⁵ http://www.verwey-jonker.nl/doc/participatie/3983_Monitor%20lokale%20kracht%20gemeente%20Woerden_web.pdf

bijeenkomsten te organiseren over de invulling van de mantelzorgwaardering. De uitkomsten hiervan komen in het vervolg aan de orde.

1.4 Programmabegroting Sociaal Domein 2016-2019

In het programma staat wat de gemeente Woerden wil bereiken (effecten en resultaten) en hoe we dit gaan volgen (indicatoren).

Inwoners/huishoudens hebben natuurlijk (volledig) zelf de regie bij het vormgeven van hun leven. Dit betekent dat zij, wanneer zij op een of meerdere leefgebieden ondersteuning nodig hebben, zelf een ondersteuningsplan formuleren, zelf de noodzakelijke ondersteuning inkopen met een pgb/zorg in natura en eigenaar zijn van hun dossier en alle gegevens die daarvoor worden verzameld (privacy). Inwoners/huishoudens die (tijdelijk) niet in staat zijn om zelf of met ondersteuning van hun eigen sociale netwerk regie te voeren, ontvangen passende informele en/of professionele ondersteuning. Deze ondersteuning is integraal en gaat altijd uit van wat inwoners/huishoudens zelf kunnen en willen oppakken, eventueel ondersteund door mensen in hun sociale netwerk.

Een effect dat de gemeente wil bereiken is dat steeds meer mensen in staat zijn en blijven om zelf, of met een beetje hulp, invulling te geven aan hun eigen leven. Hiervoor zijn, met betrekking tot mantelzorgers, de volgende indicatoren vastgesteld:

- het percentage inwoners dat mantelzorger is, neemt toe van 23% in 2014 naar ten minste 25% in 2018;
- het percentage mantelzorgers dat aangeeft het verlenen van mantelzorg heel zwaar of redelijk zwaar te vinden, neemt af van 49% in 2014 naar ten hoogste 45% in 2018.

2. Vinden van mensen die mantelzorg verlenen

2.1 Dichtbij vinden

De gemeente Woerden wil mantelzorgondersteuning bieden langs het pad dat mantelzorgers en zorgvragers al bewandelen: dichtbij huis, dichtbij de zorg en dichtbij het dagelijks leven. Een voorwaarde is om te weten wie de mantelzorgers binnen de gemeente zijn en hoe we zoveel mogelijk mantelzorgers kunnen bereiken. Om mantelzorgers te vinden is het goed om mantelzorgondersteuning te organiseren en informatie aan te bieden, daar waar oudere, jonge en werkende mantelzorgers en zorgvragers toch al komen: bij de huisarts en de praktijkondersteuners, scholen, aan het Wmo-loket, bij de integrale toegang van de gemeente WoerdenWijzer, via de welzijnsorganisatie Welzijn Woerden, het Steunpunt Mantelzorg en bij werkgevers. Bij veel werkgevers is namelijk niet bekend wie van hun personeel mantelzorg verleent en hoe de werkgever kan ondersteunen. De gemeente Woerden wil een 'mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid' meer onder de aandacht brengen bij werkgevers om meer werkende mantelzorgers te vinden.

Om meer jonge mantelzorgers te vinden is het wenselijk dat de gemeente en welzijnsorganisaties het onderwerp mantelzorg continu opnieuw onder de aandacht brengen. De gemeente en welzijnsorganisaties kunnen met jonge mantelzorgers in contact kunnen komen door zichzelf bij hen kenbaar te maken. Wanneer de gemeente de jonge mantelzorgers beter kan vinden, kan de gemeente beter inspelen op de (ondersteunings)behoeften van de jonge mantelzorgers.

2.2 Leefpad en zorgpad

De gemeente vindt mensen die mantelzorg verlenen dichtbij hun eigen leefpad en het zorgpad van hun naaste. Het leefpad van een mantelzorger is de route van zijn of haar dagelijks leven. De jonge mantelzorgers zijn te vinden op scholen, sportverenigingen of uitgaansgelegenheden. Ouderen zijn te bereiken via meer specifieke verenigingen zoals een leesclub, een kerkgenootschap, een ouderenbond of een zelforganisatie. De werkende mantelzorgers zijn te vinden op hun werk en als zij kinderen hebben bij het kinderdagverblijf of de naschoolse opvang.

De andere route is via het zorgpad van de zorgontvanger zelf. In de eerste lijn denken we aan huisartsen, praktijkondersteuners, het Wmo loket, maatschappelijk werkers, thuiszorgmedewerkers en paramedici zoals fysiotherapeuten, logopedisten en diëtisten. In de tweede lijn gaat het om ziekenhuizen, revalidatiecentra, verzorgings- en verpleeghuizen of ggz-instellingen.

2.3 Huidige stand van zaken mantelzorgers in Woerden

Overzicht van het aantal mantelzorgers in de gemeente Woerden. Inwonersaantallen zijn gebaseerd op gegevens CBS per 01-01-2015.

Inwonersaantal gemeente Woerden	50.631
Inwonersaantal 20 jaar of ouder	37.762
Aantal mantelzorgers 20 jaar of ouder	12.587
Mantelzorgers die lang of intensief zorgen	10.724
Mantelzorgers die lang en intensief zorgen	1.775
Zwaar of overbelaste mantelzorgers	1.259

Bron: Mezzo⁶

Het totaal aantal mantelzorgers in de gemeente Woerden, die geregistreerd zijn bij het Steunpunt Mantelzorg is: 450 mantelzorgers.

Hoeveel mantelzorgers er momenteel een betaalde baan hebben is (nog) niet mogelijk om te filteren uit de huidige gegevens van het Steunpunt. Welzijn Woerden gaat dit op het nieuwe aanmeldformulier voor de mantelzorgwaardering erbij zetten, zodat ook deze informatie geïntegreerd kan worden in het registratiesysteem. Het is tevens niet duidelijk om hoeveel jonge mantelzorgers het gaat, de score hiervan wordt (nog) niet bijgehouden in het registratiesysteem. Inzicht hierin kan gebruikt worden om andere mantelzorgers te vinden.

Het aantal contacten vanuit WoerdenWijzer en het CJG met zorgvragers - en daardoor met hun mantelzorgers - neemt aanzienlijk toe. Ook door de contacten van mantelzorgers met Welzijn Woerden en het Steunpunt Mantelzorg, de contacten van de ouderenbonden en de kerken, de aanwezigheid van CJG-coaches op scholen én de signaleringsopdracht die aan de gecontracteerde instellingen voor individuele voorzieningen is gegeven, neemt het zicht op de Woerdense mantelzorgers steeds meer toe. Daardoor kan er meer gericht ondersteuning worden geboden. In dit kader kan ook worden gewezen op de afspraken die vanuit WoerdenWijzer en het CJG gemaakt zijn met huisartsen: zij spelen immers een belangrijke rol in het signaleren van (mogelijke overbelasting van) mantelzorgers.

Om de signalering van mantelzorgers vanuit de gemeente te bevorderen, kunnen de consultants van WoerdenWijzer tijdens het keukentafelgesprek expliciet vragen of er sprake is van mantelzorg. Als dit zo is, wordt besproken of en hoe de gemeente daarbij kan ontlasten. Momenteel doen de consultants dit al, maar er kan extra aandacht worden besteed.

2.4 Behoeften van mantelzorgers

In de periode mei – juli 2016 heeft Welzijn Woerden onder leiding van Mezzo en in samenwerking met de gemeente Woerden een projectplan uitgevoerd. In dit project 'Met en voor de mantelzorger' staat de vraag centraal of de respijtvormen die geboden worden in de gemeente Woerden voldoende aansluiten bij de behoeften van mantelzorgers en welke mogelijke belemmeringen aan de zijde van mantelzorgers in de weg staan van het gebruik van beschikbare hulp (zoals het zichzelf geen mantelzorger voelen, of niet bekend zijn met het aanbod). Projectinitiatiefnemer Steunpunt Mantelzorg (Welzijn Woerden) en projectpartner Gemeente Woerden willen komen tot een samenhangende mantelzorgstrategie en gaan hiertoe met verschillende partijen in gesprek. Dit met als doel om met een bottom-up aanpak te toetsen wat goed gaat, wat de hiaten zijn en hoe deze op te vullen vanuit de perspectieven van mantelzorger, informele zorg en collega professionals. Het rapport beschrijft achtereenvolgens de projectwerkwijze, de resultaten van de drie gevoerde gesprekken en de op basis hiervan geadviseerde hoekstenen van een samenhangende mantelzorgstrategie in de gemeente Woerden.

⁶ <https://www.mezzo.nl/pagina/voor-professionals/thema-s/cijfers-informele-zorg/mantelzorg-in-cijfers/aantal-mantelzorgers-per-gemeente>

De conclusies van dit project zijn:

Versterk het samenspel. Hierin speelt signalering en adequate informatievoorziening een rol. Dit inzicht vraagt om het in kaart brengen van het professionele (boven)gemeentelijke netwerk van professionals en het ontwikkelen en uitvoeren van een aanpak gericht op het versterken van de onderlinge samenwerking.

Breng de huisarts in positie. De huisarts is een spil in de inschakeling van en verwijzing naar andere zorg- en hulpverleningsprofessionals. Het positioneren van professionals vraagt om een Woerdens protocol gericht op het in kaart brengen van het cliëntsysteem door huisartsen en andere professionals.

Beweeg naar voren. Willen mantelzorgers vertrouwen kunnen stellen in aangeboden hulp en respijtzorg en deze aanvaarden, dan is noodzakelijk dat zij de desbetreffende vrijwilliger, respijtzorger of degene die deze mogelijkheid aanbiedt kennen.

Organiseer maatwerk. Het is nodig om per mantelzorger en per situatie te bezien wat er nodig is. Het voeren van een enkel keukentafelgesprek is hiervoor niet toereikend. In veel situaties is sprake van een langdurige situatie al dan niet met chronische problematiek. Waar Woerden Wijzer probeert om cliëntsysteem te verbinden met een vaste consulent, zou dat een vaststaand en altijd waargemaakt principe moeten zijn.

Ontwikkel (digitaal) contact voor mantelzorgers onderling. In de gemeente Woerden zijn al de nodige mogelijkheden voor collega-mantelzorgers om elkaar te ontmoeten. Meerdere mantelzorgers melden door werk, de voor het realiseren van mantelzorgtaken benodigde tijd en andere factoren niet in de gelegenheid te zijn om overdag of 's avonds deel te nemen aan bijeenkomsten met andere mantelzorgers. Bij hen is sprake van een sterke voorkeur voor contact via social media zoals Facebook of verschillende forums op websites.

Mobiliseer burgerkracht. Effectief mantelzorgbeleid staat of valt met de benutting van de gemeenschappelijke eigen kracht van de Woerdense gemeenschap. De gemeente Woerden wordt daarom geadviseerd een campagne uit te voeren, gericht op de werving van vrijwilligers. De voorkeur verdient een aanpak die is opgebouwd rondom persoonlijke, "warme" communicatie met potentiële vrijwilligers.

Hoe komt de gemeente Woerden tegemoet aan de conclusies van het project?

Om het samenspel te versterken en daarmee het cliëntsysteem meer in kaart te brengen door huisartsen en andere professionals, gaat er een pilot 'Welzijn op Recept' tussen de 'Hagro' huisartsen, Welzijn Woerden en de gemeente Woerden van start, van 1 september 2016 tot 1 juli 2017. 'Welzijn op Recept' is een methode om mensen die met psychosociale klachten bij de huisarts terecht komen door te verwijzen naar een welzijnsarrangement. Het doel is dat mensen door deze activiteiten zelf actief hun gezondheid en welzijn verhogen. Het verbindt nadrukkelijk zorg en welzijn op het niveau van de wijk en de gemeente door middel van duidelijk samenwerkings- en verwijsafspraken. Het is gericht op het welzijn, functioneren en participeren van de mensen, waardoor minder beroep gedaan hoeft te worden op de huisartsenpraktijk. Huisartsen kunnen (overbelaste) mantelzorgers signaleren en hen doorverwijzen naar een welzijnsorganisatie. Welzijn op Recept demedicaliseert en bevordert het welzijn van de mensen.

Daarnaast vindt er jaarlijks de 'Beursvloer' plaats, waarbij maatschappelijke behoeften worden verhandeld: vraag en aanbod van vrijwilligerswerk in de meest brede zin. Bedrijven, lokale, overheden, serviceclubs, scholen, vrijwilligers- en maatschappelijke organisaties ontmoeten elkaar in een informele en dynamische sfeer. Verder zijn Welzijn Woerden in samenwerking met Hart voor Woerden de organisaties die verschillende vrijwilligersbijeenkomsten organiseren en publiciteit geven aan het aantrekken van nieuwe vrijwilligers.

In hoofdstuk 7.3 worden nadere voorstellen gedaan om de mantelzorgondersteuning in de gemeente Woerden te verbreden. Deze initiatieven komen grotendeels ook tegemoet aan de door Mezzo opgestelde conclusies van het projectplan.

3. Verlichten van mantelzorgers

Goede ondersteuning voor mantelzorgers draagt ertoe bij dat hun draaglast en draagkracht in evenwicht zijn. Verlichten gaat over de draagkracht van mantelzorgers. Een mantelzorger is, naast mantelzorger, immers ook partner, kind, werknemer, scholier of vrijwilliger. Om overbelasting te voorkomen is het belangrijk dat de balans tussen verschillende taken en rollen behouden blijft. Hoe kan de gemeente de taak van mantelzorgers verlichten en hun draagkracht vergroten, zodat zij de zorg beter en langer vol houden?

3.1 De ontvanger van mantelzorg

Naast de mantelzorger ondersteunt de gemeente Woerden ook de ontvanger van mantelzorg. Mantelzorg krijgen biedt namelijk vele voordelen maar kan ook (te) gecompliceerd zijn om te ontvangen.

De voordelen voor de ontvanger zijn:

- Zorg krijgen van mensen die dierbaar zijn;
- (langer) in de eigen woning blijven wonen;
- meer privacy;
- de zorgkosten zijn lager.

De nadelen voor de ontvanger zijn:

- Zich te afhankelijk voelen van de mantelzorger;
- het moeilijk vinden te zeggen dat de mantelzorg anders wilt inrichten;
- zich bezwaard voelen door de tijd en aandacht die de mantelzorger geeft.

De relatie tussen mantelzorger en verzorgde kan veranderen doordat het karakter van de verzorgde verandert. Bijvoorbeeld door een hersenbloeding, dementie of psychiatrische aandoening. De relatie verandert op den duur ook naarmate de zorg intensiever en langduriger wordt. De afhankelijkheid door lichamelijke of geestelijke achteruitgang draagt er aan bij dat er een scheve relatie kan ontstaan. Dat geldt met name tussen partners. Hierdoor kan één of beide partners zich eenzaam voelen. Evengoed kan zich dit voordoen bij jonge mantelzorgers die zorgen voor een ouder (parentificatie). In beide gevallen is dan sprake van emotionele eenzaamheid⁷. Wanneer de consultants van WoerdenWijzer in het keukentafel gesprek de mantelzorgsituatie bespreken, besteedt de consultant ook aandacht aan de relatie tussen de mantelzorger en de ontvanger.

3.2 Respijtzorg

Respijtzorg biedt mantelzorgers de mogelijkheid de zorgtaken even helemaal aan een ander over te laten om zo een eigen invulling aan de vrijgekomen tijd te geven. Onder respijtzorg verstaan we de tijdelijke overname van zorg die gegeven wordt door de mantelzorger.

De gemeente Woerden biedt verschillende vormen van respijtzorg. Bijvoorbeeld dagopvang bij Rembrandt van Welzijn Woerden. Ook kan er iemand bij de zorgvrager thuis komen, als deze graag in zijn vertrouwde omgeving blijft. De respijtzorg kan uitgevoerd worden door een beroepskracht of vrijwilliger. Het kan incidenteel zijn bijvoorbeeld tijdens een vakantie, of structureel, bijvoorbeeld een dagdeel per week of een weekend per maand. Zoals eerder beschreven zijn de vormen van respijtzorg niet goed bekend bij de mantelzorgers en wordt er te weinig gebruik van gemaakt.

In Woerden kunnen overbelaste mantelzorgers onder andere gebruikmaken van de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT), waarbij er met subsidie van de gemeente extra uren HH ingekocht kunnen worden via WoerdenWijzer. Echter is geconstateerd dat er voor heel 2016 nauwelijks gebruik is gemaakt van deze voorziening. Dit kan een aantal oorzaken hebben, namelijk: de informatie over deze voorziening is niet vindbaar genoeg, mantelzorgers worden te weinig voorgelicht over deze voorziening en/of deze voorziening is niet laagdrempelig genoeg of het sluit niet aan bij de behoeften van mantelzorgers. WoerdenWijzer geeft aan dat mantelzorgers aangeven meer behoefte te hebben

⁷ http://www.expertisecentrummantelzorg.nl/Site_EM/docs/pdf/Omgaan_met_eenzaamheid_onder_mantelzorgers.pdf

aan structurele ontlasting, in plaats van eenmalige ontlasting, zoals de HHT. Dit kan tevens een reden zijn waarom geen gebruik wordt gemaakt van deze voorziening.

Het blijkt dat mantelzorgers vooral problemen ervaren bij onverwachte situaties. Welke ondersteuning het meest passend en mogelijk is, ligt aan de situatie. Als een mantelzorgontvanger geen 24-uurs zorg nodig heeft, is het mogelijk dat het Steunpunt Mantelzorg een vrijwilliger inzet. Als er wel 24-uurs zorg nodig is, kan een consulent van WoerdenWijzer een indicatie voor een opname regelen. De gemeente vindt het belangrijk dat de mantelzorger weet waar hij of zij deze ondersteuning kan aanvragen. Daarom verwijzen wij naar WoerdenWijzer.nl, Welzijn Woerden of het Steunpunt mantelzorg.

De gemeente komt met een aantal nieuwe ontwikkelingen (zie 7.2) voor respijtmogelijkheden voor mantelzorgers. Dit om de ondersteuning meer laagdrempelig maken en deze meer onder de aandacht brengen.

3.3 Informatie, advies en ondersteuning voor mantelzorgers

Mantelzorgers leveren een onmisbare bijdrage aan de informele zorg en ondersteuning. Gelijkwaardige samenwerking tussen de informele zorg van mantelzorgers en de formele zorg van beroepskrachten is dan ook noodzakelijk voor integrale zorg en ondersteuning.⁸ De gemeente Woerden richt zich op het beter verbinden van informele en formele ondersteuning en zorg voor mantelzorgers. Dit wordt gedaan door meer te investeren in de samenwerking van professionals met mantelzorgers en door op lokaal en regionaal niveau afspraken te maken over de afstemming tussen formele en informele zorg en ondersteuning. Per mantelzorgsituatie zullen beroepskrachten af moeten stemmen met mantelzorgers en zorgvragers plus eventueel ander netwerk of vrijwilligers waar ondersteuning nodig is, en hoe zij hen kunnen faciliteren. Het gaat erom dat professionals aansluiten bij de leefwereld van zorgvragers en mantelzorgers.

Bij het Steunpunt Mantelzorg kunnen mantelzorgers terecht voor waardering en erkenning. Het Steunpunt Mantelzorg van Welzijn Woerden organiseert in opdracht van de gemeente de ondersteuning aan mantelzorgers. Mantelzorgers kunnen bij het steunpunt bijvoorbeeld terecht voor informatie en advies, cursussen en informatiebijeenkomsten, emotionele ondersteuning en lotgenotencontacten. Steunpunt Mantelzorg bemiddelt in het vinden van een vrijwilliger die de zorgtaken af en toe kan overnemen. Met een vrije dag of dagdeel in de week kan de mantelzorger weer energie opdoen in de wetenschap dat degene voor wie zij zorgen in goede handen is.

3.4 Aandacht voor de jonge mantelzorger

Jonge mantelzorgers zijn kinderen en jongeren t/m 24 jaar die opgroeien met een familielid die langdurig serieuze zorg nodig heeft. Deze situatie kan een grote impact hebben op hun leven. Deze impact wordt vergroot, doordat jonge mantelzorgers niet snel over hun zorgen praten. Vaak weten zij niet waar zij hiervoor terecht kunnen. Daarom is het belangrijk om deze jongeren actief op te zoeken en te ondersteunen. De gemeente Woerden wil dat jonge mantelzorgers per individuele gezinssituatie in beeld zijn bij WoerdenWijzer. De consulent van WoerdenWijzer vraagt dit uit tijdens het keukentafelgesprek en verwijst naar het Steunpunt Mantelzorg voor advies en/of naar ondersteuning. Ook worden alternatieven besproken om de jongere te ontlasten door een algemene - of maatwerkvoorziening te adviseren. Er wordt onderscheid gemaakt tussen mantelzorg en 'gebruikelijke zorg'. Met 'gebruikelijke zorg' worden de activiteiten bedoeld die 'gebruikelijk' door kinderen vanaf 12 jaar in een gezinssituatie worden gedaan. Te denken valt aan het inruimen van de afwasmachine, tafel dekken, een boodschap halen enz. De gemeente wil niet dat kinderen in het gezin structureel belast worden met mantelzorg.

Daarnaast werkt de gemeente samen met maatschappelijke organisaties en GGZ om een KOPP (Kinderen van Ouders met een Psychische- of verslavingsproblemen) groep vorm te geven. Deze KOPP-groep komt bij elkaar door middel van bijeenkomsten, waarin jonge lotgenoten met elkaar in

⁸ [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Mantelzorgondersteuning-is-de-basis%20\[MOV-5175998-1.0\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Mantelzorgondersteuning-is-de-basis%20[MOV-5175998-1.0].pdf)

contact kunnen komen en hier professionele begeleiding bij krijgen. Op deze manier wordt ondersteuning geboden aan de jonge mantelzorgers.

Welzijn Woerden heeft een integrale aanpak ontwikkeld om jeugd en jongeren optimale ontwikkelingskansen te kunnen bieden. Zij werken samen met onder meer scholen, kinderopvangorganisaties, (sport) verenigingen, cultuurinstellingen, CJG, bibliotheek en de wijkplatforms. Welzijn Woerden organiseert onder andere ontmoetingsavonden voor jonge mantelzorgers.

4. Waarderen van mantelzorgers

4.1 Mantelzorgwaardering

In artikel 2.1.6. van de Wmo is opgenomen dat bij verordening wordt bepaald op welke wijze het college zorg draagt voor een jaarlijkse blijk van waardering voor de mantelzorgers van inwoners in de gemeente. Het college bepaalt bij nadere regeling waaruit de waardering bestaat. Op die wijze kan jaarlijks op een adequate manier en afgestemd op de omstandigheden (van bijvoorbeeld de behoeften van mantelzorgers) vastgesteld worden waaruit de waardering zal bestaan. In 2015 zijn er een aantal mantelzorgersbijeenkomsten georganiseerd om vorm te geven de mantelzorgwaardering die aansluit bij de behoeften van de mantelzorgers. Uit de waarderingsbijeenkomst van 2015 is gebleken dat er geen eenduidige waardering is. Er is behoefte aan een dagje uit, winkelen, vrije tijd. Dus met name het 'regelen' van vrije tijd wordt gezien als waardering. Vanwege die reden is gekozen voor een VVV-bon. Uit de enquête van Mezzo onder het Nationaal mantelzorgpanel 2016 blijkt dat 62% het liefst een financiële bijdrage ontvangt. Op basis van de bijeenkomst in 2015, kiest de gemeente in 2016 weer voor de waardering in de vorm van een bon. De gemeente wil voor 2017 de vorm van de waardering opnieuw afstemmen met de mantelzorgers door middel van een bijeenkomst.

Resultaten Nationaal Mantelzorgpanel

Mezzo heeft in april 2016 onderzocht hoe mantelzorgers de waardering door gemeenten hebben ervaren:

- In 2015 heeft 54% van de panelleden van het Nationaal Mantelzorgpanel een mantelzorgwaardering ontvangen.
- Een cadeaubon was de meest voorkomende vorm (42%), gevolgd door een financiële bijdrage (34%) en georganiseerde activiteiten (24%).
- Het gemiddelde bedrag dat mantelzorgers ontvingen in de vorm van cadeaubon of financiële bijdrage was €112,50.
- 81% van de panelleden is woonachtig in dezelfde gemeente als hun naaste. Dat betekent dat 19% de mantelzorgwaardering van een andere gemeente kreeg.
- Het gemiddelde cijfer dat mantelzorgers aan de ontvangen mantelzorgwaardering toekennen is een 6,2.
- Een ruime meerderheid van de mantelzorgers ontvangt het liefst een financiële bijdrage (62%), de cadeaubon staat op de tweede plaats (14%).

Bron: Opstellen beleid mantelzorgwaardering Mezzo⁹

Om mantelzorgers te kunnen waarderen moeten we ze, zoals al benoemd, eerst vinden en andersom moeten mantelzorgers het Steunpunt Mantelzorg goed kunnen vinden. Communicatie is erg belangrijk bij het realiseren van een groot bereik. De communicatiecampagne rondom de mantelzorgwaardering gaat van start vanaf september tot en met december 2016 met een aandachtspunt rondom de dag van de mantelzorg op donderdag 10 november. Aanmelding voor de waardering kan tot het einde van 2016 en wordt verstrekt in januari 2017. De hoogte van het bedrag van de bon wordt gebaseerd op het aantal daadwerkelijke aanmeldingen. Voor 2017 is het wenselijk dat er een vast mantelzorgbudget wordt vastgesteld in de begroting.

4.2 Het belang van waarderen

⁹ <https://www.mezzo.nl/uploads/content/file/Handreiking%20waardering.pdf>

De gemeente Woerden vindt het belangrijk om meer inzicht te krijgen in de behoefte aan ondersteuning en het voorkomen van overbelasting van de mantelzorger. Vanwege het belang dat mantelzorg heeft voor de samenleving: voor het welzijn van de hulpbehoevende en voor het betaalbaar houden van de maatschappelijke ondersteuning. Daarnaast is de verwachting dat het waarderen van mantelzorgers meer zicht geeft op de mantelzorgers in de gemeente. Wanneer een gemeente meer zicht heeft op haar mantelzorgers, kan zij ook beter inzicht krijgen in de behoefte aan ondersteuning en het voorkomen van overbelasting. Op termijn werkt dit kostenbesparend.

De gemeentelijke mantelzorgwaardering dient dus twee doelen:

1. Vinden en gevonden worden: het in beeld krijgen van mantelzorgers.
2. Verlichten: erkenning van de inzet en de verbetering van de ondersteuning van mantelzorgers.

4.3 Voorwaarden mantelzorgwaardering

- a) De mantelzorgwaardering is er voor mantelzorgers die zorgen voor een zorgbehoevende die in de gemeente Woerden woont;
- b) De zorgbehoevende moet in de gemeente Woerden wonen maar de mantelzorger mag buiten de gemeente Woerden wonen;
- c) Mantelzorgers dienen minimaal drie maanden mantelzorg te verlenen aan iemand die in de gemeente woont, gemiddeld minstens vier uur per week.
- d) Meerdere mantelzorgers mogen zich inschrijven voor één zorgvrager mits zij voldoen aan de genoemde criteria bij c;
- e) Het gaat om mantelzorgers die tussen januari 2016 en december 2016 minimaal drie maanden mantelzorg verleend hebben;
- f) De zorgvrager hoeft geen WMO-indicatie te hebben om de mantelzorger in aanmerking te laten komen voor waardering;
- g) Indien de zorgbehoevende in een extramurale zorginstelling (bv. verpleeg en verzorgingsinstelling) komt de mantelzorger ook in aanmerking voor de mantelzorgwaardering, mits zij voldoen aan de voorgaande criteria.

5. Mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid

5.1 Mantelzorg erkenning gemeente Woerden

De gemeente Woerden mag zich sinds december 2013 een mantelzorgvriendelijke organisatie noemen. Dit betekent dat er onder andere flexibele werktijden worden gehanteerd en dat er zorgverlof wordt toegekend. De erkenning is toegekend door Stichting Werk&Mantelzorg. De gemeente vindt het als werkgever belangrijk dat haar medewerkers het werk en eventuele zorgtaken goed in balans kunnen houden. De gemeente heeft dit verankerd in haar personeelsbeleid. Het mantelzorgvriendelijke beleid heeft tot doel een betere werk-privé-balans te creëren voor de mantelzorgers, maar ook meer begrip voor hen te krijgen van collega's en leidinggevend. Daarnaast moet het de bekendheid en het gebruik van regelingen en faciliteiten vergroten.



5.2 Mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid implementeren

Het is belangrijk om te inventariseren wat er nu al op het gebied van mantelzorgondersteuning binnen de arbeidsrelatie wordt geboden en hoe deze ondersteuning uitgebreid kan worden. De gemeente wil bedrijven en organisaties in Woerden stimuleren en activeren om een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid te implementeren. Een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid is namelijk gunstig voor mantelzorgende werknemers en werkgevers. Mantelzorgers die werken bij bedrijven met een mantelzorgvriendelijke organisatiecultuur ervaren een betere balans tussen werk en zorg en hebben

veel minder de behoefte om hun werk aan te passen (zoals minder werken) of een andere baan te zoeken. Dat blijkt uit onderzoek, uitgevoerd door de VU, het Expertisecentrum Mantelzorg en de stichting Werk&Mantelzorg. Hoe de gemeente hier uitvoering aan wil geven, staat bij de nadere voorstellen (7.2) uitgewerkt¹⁰.

Indien de mantelzorger wellicht een WW- of bijstandsuitkering ontvangt, komt hij of zij mogelijk in aanmerking voor ontheffing of vrijstelling van de sollicitatieplicht. Bij een WW-uitkering beoordeelt het UWV of de mantelzorger gebruik kan maken van de ontheffingsregeling. Bij een bijstandsuitkering bepaalt de gemeente of er een tegenprestatie geleverd moet worden. De gemeente Woerden gaat onderzoeken of er voor mantelzorgers een uitzondering gemaakt kan worden om hen vrijstelling te bieden van de tegenprestatie. Mantelzorg kan niet verplicht worden, ook niet als tegenprestatie.

6. Voorzieningen

6.1 Voorliggende voorziening

In de zorgverzekeringswet is in het basispakket geen voorziening voor mantelzorgondersteuning opgenomen. Wel vergoeden sommige zorgverzekeraars respijtzorg geheel of gedeeltelijk via aanvullende verzekeringen. Het verschilt sterk per zorgverzekeraar en per aanvullend pakket op hoeveel dagen iemand recht heeft op vervangende mantelzorg. Mezzo heeft hier een vergoedingsoverzicht van¹¹.

Vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz) zijn gelden beschikbaar in de vorm van logeeropvang. Logeeropvang is er voor mensen met een Wlz-indicatie die thuis wonen. De zorgvrager kan alleen thuis wonen als er een mantelzorger is. De logeeropvang is bedoeld om de mantelzorger te ontlasten. De financiering loopt via het Zorgkantoor.

6.2 Individuele maatwerkvoorziening voor mantelzorgers

Een consulent van WoerdenWijzer stelt na een (keukentafel)gesprek samen met de inwoner en mantelzorger een ondersteuningsplan op. Indien wenselijk kan er ook apart met de mantelzorger gesproken worden om een goed beeld te krijgen van de belasting voor de mantelzorger. Als blijkt dat een individuele maatwerkvoorziening voor de mantelzorger noodzakelijk is om de balans te herstellen tussen belasting en belastbaarheid worden de mogelijkheden besproken.

Wanneer een huisgenoot overbelast blijkt te zijn - of dreigt te raken - door de zorg voor iemand in diens naaste omgeving, kan tijdelijk hulp bij het huishouden (HH) als maatwerkvoorziening worden ingezet. Deze overbelasting wordt vastgesteld tijdens het onderzoek door de consulent. Bij twijfel aan een beperking kan eventueel, met toestemming van de inwoner, een medisch adviseur van Argonaut (onafhankelijke adviesorganisatie) de beperking vaststellen. In het ondersteuningsplan wordt aangegeven, eventueel met ondersteuning van onafhankelijke cliëntondersteuning, welke mogelijkheden er zijn om de overbelasting te verminderen, zodat op den duur de huishoudelijke taken weer door de huisgenoot kunnen worden overgenomen.

6.3 Mantelzorgbeleid en de Jeugdwet

Per 2015 zijn gemeenten vanuit de Jeugdwet verantwoordelijk voor de zorg voor jeugdigen. Mantelzorgondersteuning valt daar op twee manieren onder. Ten eerste door respijtzorg als mogelijke uitwerking van permanent toezicht. Ten tweede in de vorm van de overgangsregeling kortdurend verblijf.

Als een jeugdige aangewezen is op permanent toezicht, heeft de gemeente de plicht de ouders/verzorgers in staat te stellen hun rol als verzorgers en opvoeders te blijven vervullen. Permanent toezicht is meer dan "gewoon" ouderlijk toezicht of gebruikelijke ouderlijke zorg. Het

¹⁰ <https://www.movisie.nl/persbericht/persbericht-mantelzorgvriendelijk-personeelsbeleid-werkt?gclid=CNuHxNfsn84CFUKVGwodzpwDLQ>

¹¹ <https://www.mezzo.nl/uploads/content/file/Zorgverzekering%20Mantelzorg%202016.pdf>

tijdelijk ontlasten van ouders/verzorgers is daar een mogelijke uitwerking van. De vorm waarin de ouders/verzorgers ontlast worden laat de wet open.

In 2015 is er een overgangsregeling voor respijtzorg voor jeugd (opgenomen in de Jeugdwet). Jeugdigen kunnen vanuit een in 2015 doorlopende indicatie aanspraak maken op kortdurend verblijf (verblijf in een instelling, maximaal drie etmalen per week, ter ontlasting van de persoon die de gebruikelijke zorg of mantelzorg levert). Deze aanspraak geldt gedurende de looptijd van het indicatiebesluit, tot maximaal 1 januari 2016. In plaats van de zorgverzekeraar zorgt de gemeente voor de benodigde respijtzorg. Vanaf 2016 valt mantelzorgondersteuning in de vorm van respijtzorg/kortdurend verblijf voor jeugdigen volledig onder de Wmo.

7. Nadere voorstellen mantelzorgondersteuning

In dit hoofdstuk worden nadere voorstellen gedaan om de mantelzorgondersteuning in Woerden verder uit te breiden, zodat mantelzorgers nog beter worden ondersteund.

7.1 Wat willen we bereiken?

De gemeente Woerden wil laagdrempelige mantelzorgondersteuning kunnen bieden die aansluit bij de behoefte van de mantelzorger. De vraag hierbij is of de respijtvormen die momenteel geboden worden in Woerden voldoende aansluiten bij de behoeften van mantelzorgers. Daarbij kan het zijn dat de mantelzorger zich niet bewust is van zijn of haar positie als mantelzorger, noch beseft dat er ondersteuning beschikbaar is om de zorg minder zwaar te maken. Dit geldt zeker voor mantelzorgers die een geïsoleerde positie hebben. Zij vragen niet zelf om hulp, maar hebben wel de behoefte aan ondersteuning. Zij willen bijvoorbeeld kennis over zorgvoorzieningen, rechten en regelingen. Daarnaast blijkt dat zij in de meeste gevallen niet bekend zijn met WoerdenWijzer of het Steunpunt Mantelzorg. Ook jonge mantelzorgers zijn vaak onzichtbaar. Zeker als zij in een gezin leven met een familielid die veel zorg nodig heeft. Het signaleren van mantelzorgers blijft hierbij een aandachtspunt en dit begint bij de integrale toegang, consulenten, huisartsen, scholen, etc.

7.2 Ontwikkelingen

Pilot Zorgpension Woerden

Een nieuwe (respijt)voorziening in de gemeente is de pilot 'Zorgpension gemeente Woerden'. Het Zorgpension moet snelle en adequate opvang bieden om het langer thuis wonen te ondersteunen en mantelzorgers te ontlasten. Het is bedoeld voor cliënten uit Woerden en omgeving die door verschillende oorzaken tijdelijk niet zelfstandig kunnen wonen. Het zorgpension ontzorgt huisartsen en ziekenhuizen door het bieden van zorg en verblijf. In het Zorgpension staat de eigen regie van cliënten centraal. Cliënten werken in het Zorgpension aan hun herstel, gericht op het weer kunnen functioneren in de thuissituatie. In het zorgpension kunnen ook mensen terecht die mantelzorg ontvangen, om de mantelzorger (een aantal dagen) te ontlasten.

De pilot wordt gehuisvest op de locatie van het Zuwe Hofpoort Ziekenhuis te Woerden. Voordeel van deze locatie is dat er op kleine schaal kan worden begonnen, met gebruikmaking van veel bestaande faciliteiten in de nabije omgeving. Er is een team van gekwalificeerde medewerkers dat vanuit de samenwerkingsorganisatie Fundis - St. Antonius Ziekenhuis zorg levert in het zorgpension. Er is overdag altijd iemand aanwezig in het zorgpension en voor de avonden en nachten wordt de 24-uurs bezetting gerealiseerd samen met medewerkers vanuit het ziekenhuis. Dit kan een manier van respijtzorg zijn voor een mantelzorger wiens zorgvrager 24-uurs zorg nodig heeft.

Beschikking afgeven voor mantelzorgers in de vorm van een pgb

Dit voorstel dient meerdere doelen: mantelzorgers vinden, versterken en verlichten. Mantelzorgers kunnen een pgb inzetten om iemand te betalen voor vervangende zorg met het doel de mantelzorger te verlichten. Je kunt ook denken aan het opvangen van de kinderen van de mantelzorger, waardoor hij of zij met zijn of haar ouder naar het ziekenhuis kan. Je kunt ook denken aan het dekken van de reiskosten die de mantelzorger maakt voor het vervoeren van zijn of haar ouder. Dit initiatief zou een pilot voor 2017 kunnen zijn, waarin de financiën gedekt worden uit het HHT budget van 2016. Zoals eerder te lezen kunnen hier meerdere oorzaken voor zijn waarom deze voorziening niet wordt gebruikt. Dit bedrag kan worden meegenomen naar 2017 met instemming van directie, B&W en raad.

Wanneer kan een mantelzorger dan een beschikking aanvragen voor een pgb? Als deze persoon voldoet aan de criteria van een mantelzorger, vastgesteld door Welzijn Woerden in samenwerking met de gemeente. De mantelzorger meldt zich eerst aan bij Welzijn Woerden, waardoor het mantelzorgbestand wordt aangevuld en de mantelzorger automatisch in aanmerking komt voor de mantelzorgwaardering. De mantelzorger ontvang een soort certificaat waarop staat aangegeven dat hij of zij mantelzorger is. Op basis van hiervan kan de mantelzorger een pgb aanvragen en kan de consulent een beschikking afgeven. Dit voorstel wordt voor het eind van 2016 uitgewerkt.

Mantelzorg en werkgevers

De gemeente wil in overleg treden met binnen haar grenzen gevestigde bedrijven om te trachten een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid bij bedrijven te bewerkstelligen. Tevens om ervoor te zorgen dat werkgevers voorlichting geven over de mogelijke verlofregelingen voor werknemers.

In samenwerking met Samen voor Woerden wil de gemeente een bijeenkomst organiseren over werk en mantelzorg voor partners, bedrijven en maatschappelijke organisaties uit Woerden. Eén op de acht werknemers is namelijk mantelzorger, dus het is belangrijk om er als organisatie oog voor te hebben. Tijdens de bijeenkomst wordt er geïnterviewd wat er in Woerden nodig is op het gebied van mantelzorg en hoe Samen voor Woerden hierbij een rol kan spelen. Stichting Werk&Mantelzorg kan een presentatie geven over de feiten en cijfers van werkende mantelzorgers. Stichting Werk&Mantelzorg attendeert en activeert partijen die invloed uit kunnen oefenen op het bekend en bespreekbaar maken van de combinatie werk en mantelzorg, opdat werkgever en werknemer samen zoeken naar oplossingen. Daarnaast kunnen er workshops gegeven worden over cultuur in de organisatie en mogelijke manier hoe je als werkgever mantelzorgers binnen je bedrijf kunt ondersteunen. De intermediair van Samen voor Woerden gebruikt hierbij het plan van collega-organisatie Samen voor Nieuwegein, waar deze bijeenkomst een groot succes was. Hierna kan de gemeente Woerden een eerste vervolg geven aan de bijeenkomst door een vervolgbijeenkomst te organiseren voor de werkgevers die er daadwerkelijk mee aan de slag willen. Het is wenselijk dat het vervolg van deze bijeenkomst wordt opgepakt door de desbetreffende werkgevers in samenwerking met Samen voor Woerden. Dit voorstel wordt voor het eind van 2016 uitgewerkt en de samenwerking tussen de gemeente, Samen voor Woerden en VerzuimVitaal is reeds van start gegaan. VerzuimVitaal kan namelijk van een aantal Woerdense bedrijven achterhalen hoeveel procent van het verzuim mantelzorger is en hoe dit wordt teruggedrongen.